

Uloga pripovijedanja kao oblika potpore u provedbi međupredmetnih tema u osnovnoj i srednjoj školi

Primljen: 2. 6. 2022.
Prihvaćen: 7. 10. 2022.
Izvorni znanstveni rad
UDK: 37.091.3
373.3.016
373.5.016

dr. sc. Zdenka Brebrić
I. osnovna škola Bjelovar
zdenka.brebrić@gmail.com

Sažetak

U dokumentima „Škole za život“ piše da se međupredmetne teme odnose na općeljudske vrijednosti i kompetencije za život u 21. stoljeću i da su svakodnevno prisutne u odgojno-obrazovnom radu cjelokupne obrazovne vertikale. Prvi je cilj ovog rada saznati mišljenja učitelja osnovnih i nastavnika srednjih škola o kurikulumima međupredmetnih tema, njihovoj provedbi i procjeni potrebne potpore. Da se realizacija ne bi svela na puku formalnost bilježenja poveznica za propisani kurikulum uz pojedini nastavni predmet, rezultati pokazuju da je učiteljima i nastavnicima neophodna potpora, kako u sadržajnom i motivacijskom smislu, tako i u samoj provedbi.

Ulogu takve potpore mogu odigrati ciljane autorske priče koje se mogu koristiti pripovijedanjem tradicionalnim i digitalnim načinom. Drugi je cilj istražiti iskustva djece osnovnoškolske dobi u vezi s pripovijedanjem ciljanih priča u okviru provođenja međupredmetnih tema. Rezultati pokazuju da učenici rado slušaju priče uz koje se identificiraju s vršnjacima iz priče, analiziraju probleme i anticipiraju rješenja. Treći je cilj istražiti važnosti potpore učiteljima putem pripovijedanja kao metode ostvarivanja odgojno-obrazovnih očekivanja u međupredmetnim temama te njihove procjene prednosti digitalnog pripovijedanja u odnosu na tradicionalno pripovijedanje.

Rezultati pokazuju da je takva potpora značajna uz navedene prednosti pripovijedanja ciljanih priča u oba oblika (npr. prilagodba specifičnostima pojedinog razrednog odjela, uzrastu učenika) uz naglasak da digitalno pripovijedanje ima prednost jer se može koristiti višekratno, bez fizičkog prisustva pripovjedača, skupno u školi i individualno kod kuće.

Ključne riječi: digitalne priče, edukativne priče, međupredmetne teme, pripovijedanje, učenik, učitelj.

Uvod

Međupredmetne su teme dio Nacionalnog okvirnog kurikulumuma (NOK, 2011). Njihovo kurikulsko inkorporiranje dio je ukupne tendencije, koja traje već dva desetljeća, da se usmjerenost na sadržaje poučavanja, putem propisanih nastavnih planova i programa, zamijeni usmjerenošću na odgojno-obrazovne ishode (ishode učenja) te da puki prijenos sadržaja zamijene razvojem učeničkih kompetencija (MZO, 2017). Unutar eksperimentalne provedbe „Škole za život“ tijekom školske godine 2018./2019., Ministarstvo znanosti i obrazovanja ostvaruje jedan od cjelovitijih pokušaja preobrazbe sustava da se ciljevi poučavanja i učenja ne odnose isključivo na formalističko usvajanje činjeničnog znanja, koje rezultira sumativnim vrednovanjem putem sustava numeričkih ocjena, već na razvoj u smjeru cjeloživotnog stjecanja kompetencija pomoću šarolikih sustava njihovog vrednovanja. Nacionalni okvirni kurikulum (NOK), uz definiranje odgojno-obrazovnih područja, definira i međupredmetne teme te odgojno-obrazovne cikluse. U NOK-u se na razini odgojno-obrazovnih područja definiraju odgojno-obrazovni ishodi i odgojno-obrazovna očekivanja učeničkih postignuća za svaki odgojno-obrazovni ciklus (MZOS, 2019).

Uvođenje međupredmetnih tema ima svoj zakonodavni kontinuitet i uporište u aktima i Europske unije i Republike Hrvatske. Svakako treba spomenuti Preporuku Vijeća Europe (2018) o referentnom okviru s ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje: kompetencija pismenosti, kompetencija višejezičnosti, matematička kompetencija te kompetencija u prirodoslovlju, tehnologiji i inženjerstvu, digitalna kompetencija, osobna i socijalna kompetencija te kompetencija učiti kako učiti, kompetencija građanstva, poduzetnička kompetencija, kompetencija kulturne svijesti i izražavanja. Bitan je i dokument Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2015) koji teži znanstveno utemeljenim, suvremenim, djetetu i učeniku usmjerenim kurikulskim rješenjima. Važna je i Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine u kojoj se navode dva bitna strateška cilja u vidu dobro obrazovanih i zapošljivih ljudi te digitalne tranzicije društva i gospodarstva (NN 13/21).

Međupredmetne teme ili interdisciplinarni sadržaji i/ili moduli koje propisuje NOK jesu: Osobni i socijalni razvoj, Zdravlje, Sigurnost i zaštita okoliša, Učiti kako učiti, Poduzetništvo, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te Građanski odgoj i obrazovanje. Međupredmetne se teme temelje na interdisciplinarnosti i primjeni suvremenih strategija poučavanja u skladu s ciljevima NOK-a. Ako se primjenjuju i neki elementi neformalnog učenja i promjene, primjerice: prostora, metoda i strategija, očekivano je bolje ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda jer učenici bolje reguliraju svoje učenje ako su zadovoljniji procesom poučavanja (Nikčević-Milković, Jerković i Biljan, 2014; Šergo, 2017). Da bi se ostvario taj cilj, bitno je odmaknuti se od tradicionalne paradigme poučavanja te pokušati, uz ostalo, koristiti pripovijedanje ili pričanje, pa i pisanje priča za učenike te pomoću njih ostvarivati odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetnih tema.

Pričanje priča ima duboke korijene u pedagoškoj tradiciji. Razlozi zbog kojih ljudi pripovijedaju priče raznoliki su: zabava, prenošenje znanja između generacija, održavanje kulturne baštine ili prenošenje iskustva čuvanja od raznih opasnosti (Lugmayr i sur. 2016). Ono je kulturološki uključivo i široko korištena pedagoška tehnika. Ipak, sam njen uspjeh može ovisiti o načinu na koji poučavatelji angažiraju učenike da analiziraju iskustva i događaje kako bi stekli dublje uvide u ta iskustva i tako utjecali na promjenu njihovog razmišljanja i ponašanja. Pedagoški se model pripovijedanja obično temelji na konstruktivističkom procesu koji pomaže učiteljima u kataliziranju učeničkih razmišljanja te navođenju na promišljanje o vlastitim etičkim principima, vrijednostima i postupcima. Same priče i proces pripovijedanja omogućuju učenicima da razumiju sebe kroz ogledala, a druge kroz prozore (Gunawardena i Brown, 2021).

Uz tradicionalno, digitalno se pripovijedanje ili pričanje priča pokazalo korisnim u vrijeme pandemijskih uvjeta i nastave na daljinu. Takav je način spoj tradicionalne umjetnosti pripovijedanja i upotrebe digitalnih alata uz autorsku naraciju. Digitalno pripovijedanje, kao metoda poučavanja ili izvor za učenje, omogućuje učiteljima usvajanje inovativnih i poboljšanih metoda poučavanja. Ono se, za razliku od tradicionalnog, rjeđe koristilo u ranijem stadiju odgoja i obrazovanja (Rahiem, 2021), ali to se polako mijenja s obzirom na to da je primjena informacijsko-komunikacijskih tehnologija u porastu, naročito u posljednjim dvjema pandemijskim godinama.

U pričanju ili pripovijedanju priča ističe se distinkcija između onih namijenjenih zabavi i onih ozbiljnih koje imaju specifične i ozbiljne ciljeve. Lugmayr i sur. (2016) uvode konstrukt ozbiljnog pripovijedanja (engl. *serious storytelling*) kao novi potencijalni medijski žanr koji ima nekoliko područja primjene, primjerice: u medicini, psihologiji i pedagogiji, sa svrhom poboljšanja opće dobrobiti, zdravlja i poticanja etičkih vrijednosti.

Glavni problemi u ovom radu su istražiti promišljanja učitelja i nastavnika o kurikulu međupredmetnih tema, njihovu percepciju potrebne potpore te zadovoljstvo primjenom i ostvarivanjem odgojno-obrazovnih očekivanja u njihovoj provedbi. Uz navedeno, istražiti i na koji se način pripovijedanje priča može primijeniti u realizaciji međupredmetnih tema kao originalnoj strategiji i načinu potpore učitelju ili nastavniku te koji su njeni učinci na ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja iz učeničke i učiteljske perspektive.

Metodologija

Ovo se kvalitativno istraživanje, za razliku od kvantitativnog, temelji na tekstualnim ili narativnim podacima u kojima je vidljiva dublja analiza problema temeljena na perspektivi ispitanika (Gorman i Clayton, 2005). Ono se sastoji od dvaju dijelova. Prvi se dio odnosi na istraživanje promišljanja učitelja i nastavnika osnovnih i srednjih škola o kurikulu međupredmetnih tema, njihovoj provedbi i mogućnostima potpore. Drugi se dio odnosi na istraživanje konkretnog načina moguće potpore u provedbi, putem tradicionalnog, ali i digitalnog pripovijedanja autorskih priča te promišljanja učenika i učitelja o takvom načinu provedbe. Metodološki se okvir istraživanja temelji na utemeljenoj teoriji kao kvalitativnom pristupu otkrivanjem i izgradnjom teorije o nekom fenomenu ili problemu gdje ta teorija induktivno izranja iz empirijskih podataka istraživanja (Topolovčan, 2017). Primjenjuju se konstruktivistička i sudjelujuća paradigma, a temelje se na pretpostavci da ne postoji jedna objektivna stvarnost, već postoje višestruke stvarnosti koje su uvelike ovisne o pojedincu, vremenu i kontekstu (Guba i Lincoln, 1994). Također, omogućuje shvaćanje pedagoške prakse kao istraživanja te istraživanja kao same pedagoške prakse (Sekulić-Majurec, 2007).

Ciljevi istraživanja

1. Istražiti promišljanja učitelja osnovnih i nastavnika srednjih škola o kurikulu međupredmetnih tema, njihovoj provedbi i procjeni potrebne potpore ostalih sudionika (u sustavu i izvan njega) u njihovoj provedbi.
2. Istražiti iskustva djece školske dobi u korištenju tradicionalnog i digitalnog pripovijedanja kao sredstva ili metode ostvarivanja odgojno-obrazovnih očekivanja u međupredmetnim temama. (MPT Održivi razvoj, MPT Učiti kako učiti i MPT Osobni i socijalni razvoj)
3. Procijeniti percepciju važnosti potpore učiteljima u pripovijedanju kao metodi ostvarivanja odgojno-obrazovnih očekivanja u međupredmetnim temama te eventualne prednosti digitalnog pripovijedanja u odnosu na tradicionalno.

Sudionici istraživanja

U prvom je dijelu istraživanja sudjelovao 31 sudionik. Od toga je 17 nastavnika srednjih škola (Komercijalna i trgovačka škola Bjelovar i Gimnazija Bjelovar) te 14 učitelja osnovnih škola (I. osnovna škola Bjelovar i Osnovna škola Rovišće). U drugom su dijelu istraživanja sudjelovali učenici četiriju razrednih odjela I. osnovne škole Bjelovar; dva odjela petog razreda, jedan odjel trećeg i jedan odjel četvrtog razreda, ukupno 74 učenika te četiri učitelja (dva razredna učitelja i dva razrednika predmetne nastave).

Metode prikupljanja podataka i postupak

Podatci za prvi istraživački cilj (promišljanja učitelja i nastavnika osnovnih i srednjih škola o međupredmetnim temama) prikupljeni su polustrukturiranim intervjuom s pratećom agendom, koje je provela voditeljica istraživanja, te anketnim internetskim upitnikom s pitanjima otvorenog tipa. Za većinu intervjuja napravljen je tekstualni, a za neke i tonski zapis.

Za drugi istraživački cilj (iskustva učenika) podatci su prikupljeni pozadinskim istraživanjem na temelju izlaznih lista procjene, primijenjenih nakon tradicionalnog pripovijedanja u razrednom odjelu te analizom učeničkih komentara na internetskoj platformi Teams nakon ponovljenog samostalnog slušanja pripovijedanja u digitalnom obliku. Digitalni oblik se sastojao od istovjetne priče koja se uz upute snimila i postavila na You Tube kanal i Teams učionice razrednih odjela. Interaktivnog oblika u samom pripovijedanju nije bilo, ali su sudionici pozvani napisati svoje komentare nakon pripovijedanja.

Za treći istraživački cilj (procjena potpore pripovijedanja i prednosti digitalnog pripovijedanja) primijenjen je nestrukturirani intervju s četirima učiteljima/razrednicima neposredno u razrednom odjelu poslije prvotne prezentacije priča voditeljice istraživanja i nakon kasnijeg korištenja digitalnih priča u razrednom odjelu poslije prvotne prezentacije priča. Istraživana je primjena četiriju autorskih priča za četiri međupredmetne teme (u daljnjem tekstu MPT). Korištene su na nastavnom predmetu: Likovna kultura i Hrvatski jezik (3. i 4. razred), Sat razrednika (svi razredi) i izvannastavnoj aktivnosti „Ekolozi“ (4. razred). Za MPT Održivi razvoj korištene su autorske priče autorice ovog rada: *Princeza Lila u zemlji otpada* i *Pomagajte, djeco draga*. Priče kroz bajkoviti lik princeze Lile iz Zelenzemlje govore o nemarnoj princezi koja ne sluša svoje prijatelje Krpenku, Staklenka i Plastika Fantastika u njihovim nastojanjima da Lila postane ekološki osviještena vladarica. U tom cilju uspijevaju, ali tek nakon što Lila bude suočena sa Smrdislavom Otpadovićem kao nesuđenim zaručnikom. Za MPT Osobni i socijalni razvoj i MPT Održivi razvoj

korištena je priča *Mačak Leo i njegovi snovi* koja govori o ostavljenom mačiću Leu koji svoje prve dane života provodi napušten u bučnom skladištu u kojem sanja svoju buduću udomiteljicu vlasnicu da bi se njegovi snovi, zahvaljujući dvama dobrim ljudima, nakon niza događaja i ostvare. Za MPT Učiti kako učiti i MPT Osobni i socijalni razvoj korištena je priča *Princeza Lila u razredu petom*. U priči se ponovo koristi lik princeze Lile iz Zelenzemlje koja kreće u 5. razred i u svojoj bahatosti ne prihvaća školska pravila, ne drži se rasporeda učenja i slobodnog vremena i s visine gleda na ostale učenike u razredu. Obrat se događa zbog jednog novog dječaka koji posrami Lilu svojom ljubaznošću i ona mijenja svoje prijašnje stavove i ponašanja. Sve su priče objavljene na You Tube kanalu autorice i na kanalu Teams da bi ih učenici mogli ponovo slušati, a učitelji i razrednici primjenjivati kada sami procijene potrebu. Postupak za drugi cilj istraživanja sastojao se u održavanju sata razrednika istraživačice i autorice priča u suradnji s razrednicima spomenutih razrednih odjela sa svim artikulacijskim elementima i s posebnim naglaskom na provedbu izlaznih lista procjene priča nakon pripovijedanja. Korištene su spomenute priče s odgojno-obrazovnim očekivanjima sukladno kurikulumskim dokumentima MPT-a (N.N., 2019a). Za priču *Princeza Lila u zemlji otpada i Pomagajte, djeco draga* naznačena su očekivanja: odr C.2.3. (Prepoznaje važnost očuvanje okoliša za opću dobrobit.), odr B.2.2. (Prepoznaje primjere održivoga razvoja i njihovo djelovanje na lokalnu zajednicu.). Za priču *Mačak Leo i njegovi snovi* navode se očekivanja: odr C.2.1. (Solidaran je i empatičan u odnosu prema ljudima i drugim živim bićima. Navodi ljudska prava i prava životinja.) (N.N., 2019a) te osr A.2.3. (Razvija osobne potencijale.) (N.N., 2019b). Priča *Princeza Lila u razredu petom* se koristila za ostvarivanje očekivanja: uku C.1.1.1. (Vrijednost učenja. Učenik može objasniti vrijednost učenja za svoj život.) te uku D.1.2. (Suradnja s drugima u kojem učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.) (N.N., 2019c). Prve tri priče mogu koristiti u razrednim odjelima 2. ciklusa MPT-a koji obuhvaća, 3. 4. i 5. razred, a priča *Lila u razredu petom* namijenjena je, kako sam naslov kaže, učenicima 5. razreda.¹

Izlazne su liste sadržavale dvije jednostavne smjernice: „*O čemu/komu se radi u priči i što ti poručuje?*“. Istraživanje za prvi i treći istraživački cilj provodilo se od kraja 2021. do ožujka 2022. godine, a za drugi cilj analizirani su podaci s izlaznih lista procjene i internetskih komentara od trenutka postavljanja digitalnih priča na internetske kanale od 2021. do 2022. godine.

---

¹ Dostupnost ciljanih priča, Privitak 1

Sudionici ovog istraživanja upoznati su s ciljem i svrhom istraživanja, informirani su o zaštiti osobnih podataka uz obvezu povjerljivosti i etičkog korištenja podataka kod prikaza rezultata. Sudjelovanje se temeljilo na principu dragovoljnosti. Od sudionika je također zatražen i dobiven pristanak za audiosnimanje. Roditelji su dali pristanak za eventualno objavljivanje crteža učenika.

Rezultati i rasprava

Prvi dio istraživanja

U prvom su se dijelu istraživanja ispitivali općeniti stav o MPT-ovima te elementi provedbe koji, nakon analize promišljanja sudionika, mogu doprinijeti dijelu drugog cilja istraživanja u smislu pronalaženja primjerene potpore učiteljima i nastavnicima pri provedbi kurikula MPT-ova.

Analiza promišljanja učitelja osnovnih i nastavnika srednjih škola o kurikulu međupredmetnih tema, njihovoj provedbi i procjeni potrebne potpore ostalih sudionika (u sustavu i izvan njega) u njihovoj provedbi

Dobiveni su podatci obrađeni postupkom analize okvira (engl. *Framework analysis*) pomoću pet međusobno povezanih faza: upoznavanje podataka, postavljanje tematskog okvira, kodiranje ili indeksiranje, unošenje u sheme ili grafičke prikaze radi dobivanja veće preglednosti rezultata te povezivanje i interpretacija rezultata (Ritchie i Spencer, 1994). Nakon transkribiranja građe primijenjeni su elementi inicijalnog, aksijalnog i na kraju, selektivnog kodiranja (Halimi, 2005). Jedinice analize kodirane su na temelju sličnosti sadržaja, a na temelju njih definirani su pojmovi koji su apstrahirani u 5 kategorija:

1. Važnost međupredmetnih tema
2. Zadovoljstvo dokumentom, tj. sadržajem, temama i ishodima/očekivanjima
3. Mogućnost uklapanja sadržaja MPT-ova u predmetne kurikule
4. Dostupnost i potreba potpore u realizaciji
5. Prijedlozi nužnih promjena/poboljšanja.

U Tablici 1. napravljena je prva razina kategorizacije odgovora sudionika. U njoj je vidljivo da učitelji razredne nastave ističu pozitivnost uvođenja MPT-ova, a što se tiče uklapanja u nastavne predmete, ističu pozitivna promišljanja, što se može tumačiti specifičnošću rada u razrednoj nastavi u kojoj je jedan razredni učitelj poučavatelj u većini nastavnih predmeta pa se i korelacija i integracijski rad mogu lakše realizirati. Ipak, ističu da se dokument može i treba pojednostaviti. Navode postojanje potpore, ali napominju da ju treba ojačati i obogatiti. Kao važnu promjenu ističu

eventualno uvođenje posebnih nastavnih predmeta, poglavito za MPT Građanski odgoj i MPT Zdravlje, za koje smatraju da ih trebaju realizirati osobe s adekvatnijim kompetencijama, navodeći stručne suradnike škole koji bi se mogli uklopiti u taj profil.

Učitelji predmetne nastave navode da su međupredmetne teme važne, ali ne za svaki nastavni predmet, a pritom je upitno i kvalitetno uklapanje svih MPT-ova, ističući da se u nekim predmetima oni lakše realiziraju (primjerice u Hrvatskom jeziku koji ima i najveću satnicu). Potpora im nedostaje, iako ističu povremenu potporu stručnih suradnika i kolega sustručnjaka. Navode prijedloge promjena – od ukidanja ovakvog oblika realizacije do uvođenja posebnih predmeta kao što su Građanski odgoj i Zdravlje, u čijoj se realizaciji ne osjećaju dovoljno kompetentnima i predlažu da ih realiziraju adekvatniji profili stručnjaka, primjerice: stručni suradnici pedagozi, socijalni pedagozi i psiholozi.

Nastavnici strukovnih škola slažu se da su MPT-ovi bitni, ali su u ostalim promatranim kategorijama najmanje zadovoljni. Navode teškoće realiziranja u strukovnim predmetima, nedovoljnu educiranost i manjak potpore s osjećajem da su prepušteni sami sebi. Za promjenu i prijedloge poboljšanja traže uvođenje posebnih nastavnih predmeta uz ukidanje sadašnjeg oblika te edukacije svih nastavnika strukovnih škola uz adekvatnu i jaku potporu.

Gimnazijski nastavnici ističu važnost MPT-ova, ali navode da su se ti sadržaji realizirali i prije i da je ovo, u većini slučajeva, samo „formaliziranje na papiru“. Drže da je uklopljenost u nastavne predmete ostvariva, a za potporu misle da je nedovoljna i da većinom sami osmišljavaju sadržaje. Za budućnost provedbe MPT-ova smatraju svrsishodnijim organiziranje provedbe u sklopu zasebnih predmeta, pa i ukidanje ovakvog oblika provedbe. Također, ističu potrebu pojačane edukacije za sve nastavnike. Što se tiče samog dokumenta, svi sudionici predlažu pojednostavljivanje i konkretiziranje.

U Tablici 2., na drugoj razini analize odgovora, pokušale su se reducirati i naznačiti sličnosti i različnosti koje se implicitno nalaze u prvoj razini analize. Tako učitelji razredne nastave i gimnazijski nastavnici slično promišljaju o nužnosti uvođenja i provedbe ovakvog oblika MPT-ova, ali ne i bezuvjetnu nužnost u ovom obliku.

Iz prethodne je razine razloga vidljivo da su se takvi oblici provodili i prije. Sličnost se može protumačiti već spomenutom specifičnošću rada u razrednoj nastavi, a za gimnazijske nastavnike moguće objašnjenje može biti u činjenici da gimnazijski kurikuli, za razliku od strukovnih, zadržavaju opće-obrazovni karakter. Predmetni učitelji i učitelji strukovnih škola navode da svi nastavni predmeti ne moraju nužno biti primjereni za provedbu MPT-ova. Sličnost ovih dviju skupina može se objasniti većom kritičnošću predmetnih učitelja u osnovnoj školi zbog usporedbe s razrednim

Tablica 1. Prva razina kategoriziranih odgovora učitelja osnovne i nastavnika srednjih škola o kurikulu međupredmetnih tema

Tematske kategorije	Učitelji – Razredna nastava	Učitelji – Predmetna nastava	Nastavnici – Strukovne škole	Nastavnici – Gimnazija
Važnost	Važna je, ali i bez njih se radilo isto.	Važna, ali nisu pogodne za sve predmete.	Važna, ali teško provediva za strukovne predmete.	Važna, ali radilo se i prije u drugim oblicima.
Zadovoljstvo dokumentom	Osrednje, s nepotrebnim šifriranjem.	Osrednje, puno dodatne papirologije.	Prekompliciran.	Osrednje, treba ga pojednostaviti.
Uklapanje u predmet/e	Dobro uklapanje.	Uklapanje za pojedine predmete (Hrvatski jezik, npr.).	Uklapanje u općeobrazovne predmete, teže u strukovne.	Uklapanje u većini predmeta moguće.
Potpora	Poželjno više potpore, iako postoji (izdavačke kuće, stručni suradnici).	Nedovoljna, iako postoji povremeno (stručni suradnici i kolege sustručnjaci).	Nije adekvatna. Prepušteni sami sebi.	Nije adekvatna. Nastavnici ih sami moraju osmišljavati.
Prijedlozi promjena/ Poboljšanja	Za neke MPT-ove organizirati provedbu putem posebnih predmeta (npr. Zdravlje i Građanski odgoj) koji bi realizirali, npr. stručni suradnici.	Od ukidanja do posebnog predmeta, realiziran od kompetentnih stručnjaka (stručni suradnici, zdravstveni radnici).	Od ukidanja do organiziranja kao posebnih predmet i puno veća potpora svih, pogotovo za strukovne škole, uz edukaciju svih nastavnika strukovnih škola za provedbu.	Od ukidanja do posebnih predmeta i pojačane edukacije.

učiteljima, a kod nastavnika strukovnih škola duljim vremenskim zanemarivanjem strukovnog obrazovanja, pa i osmišljavanjem predmetnih kurikula koji, zbog brojnosti, nisu doživjeli kvalitetne reformske preinake.

Za kurikulske je dokumente vidljivo osrednje zadovoljstvo, s iznimkom nastavnika strukovnih škola koji iskazuju manje zadovoljstvo koje se može tumačiti već spomenutim zanemarivanjem uopće i nedovoljnim edukacijama u vezi s kurikulskom reformom. Što se tiče procjene mogućnosti uklopljenosti u nastavne predmete,

Tablica 2. Druga razina kategoriziranih odgovora učitelja osnovne i nastavnika srednjih škola o kurikulu međupredmetnih tema

Tematske kategorije	Učitelji – Razredna nastava	Učitelji – Predmetna nastava	Nastavnici – Strukovne škole	Nastavnici – Gimnazije
Nužnost	Da, ali ne bezuvjetno.	Ne za sve nastavne predmete.	Ne za sve nastavne predmete.	Da, ali ne bezuvjetno.
Zadovoljstvo	Osrednje.	Osrednje.	Manje.	Osrednje.
Uklapanje	Dobro uklapanje.	Uklapanje za neke predmete.	Neuklapanje za strukovne predmete.	Dobro uklapanje.
Potpora	Postoji potrebno povećanje.	Rijetko postoji.	Ne postoji.	Rijetko postoji.
Prijedlozi promjena/poboljšanja	Posebni predmeti za GOO i Zdravlje Adekvatni stručnjaci.	Ukidanje. Posebni predmeti. Adekvatni stručnjaci.	Ukidanje. Posebni predmeti. Adekvatni stručnjaci. Adekvatna potpora. Edukacija.	Ukidanje. Posebni predmeti. Edukacija.

sličnost postoji između učitelja razredne nastave i nastavnika gimnazija koji vide veću mogućnost uklapanja. Vidljiva je sličnost i između odgovora predmetnih učitelja i strukovnih nastavnika koji vide uklapanje, ali samo za određene nastavne predmete koji se odnose na npr. predmete nacionalne grupe, predmete s većom satnicom ili općeobrazovne predmete u strukovnim školama. Razlog se može pronaći u već spomenutoj nedovoljnoj posvećenosti strukovnom obrazovanju, manjku edukacije, ali i potpore koju spominju obje kategorije te gimnazijski nastavnici.

Što se tiče prijedloga promjena ili poboljšanja, zanimljivo je da samo učitelji razredne nastave ne spominju mogućnost ukidanja MPT-ova, dok ostali vide tu mogućnost. Svi za prijedlog mogućeg poboljšanja navode uvođenje posebnih predmeta za pokrivanje MPT-ova, posebice za Građanski odgoj i obrazovanje i Zdravlje. Svi se sudionici slažu da je potpora potrebna u većem obujmu, ponajviše učitelji predmetne nastave te nastavnici strukovne škole i gimnazije koji tu potporu percipiraju vrlo slabom ili nepostojećom.

Zajednički rezultat u kojem se naglašava prijedlog uvođenja posebnih predmeta može se tumačiti već spomenutim ideološkim prijedporima u vezi kurikula Građan-

skog i Zdravstvenog odgoja i obrazovanja nastalima prije nekoliko godina, ali i pojačanim zanimanjem stručne i znanstvene javnosti. Naime, iz područja ovih MPT-ova objavljeno je i najviše radova, primjerice: Sever i Horvat (2019) koji se upravo bave temeljnim ideološkim kritikama građanskog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj te Horlacher (2020) koji donosi komparativnu analizu u provođenju Građanskog odgoja i obrazovanja u višenacionalnoj državi. Slično je s temama zdravstvenog odgoja čiju bi implementaciju, naročito sadržaja o spolnosti, sudionici istraživanja prepustili drugim stručnjacima. Može se pretpostaviti da toj nesigurnosti u vlastite kompetencije također doprinose i različita, pa gotovo i suprotna, viđenja u znanstvenoj i stručnoj literaturi, primjerice: Rukavina Kovačević (2013) nasuprot Bulić (2011).

Drugi dio istraživanja

S obzirom na to da je potpora učiteljima i nastavnicima nedovoljno percipirana ili nepostojeća, bitno je vidjeti koliko bi određeni kreativni načini potpore provedbom pričanja/pripovijedanja tradicionalnih i digitaliziranja ciljanih ozbiljnih priča (engl. *serious storytelling*; Lugmayr i sur., 2016) mogli doprinijeti uspješnijoj realizaciji određenih MPT-ova. U ovom je istraživanju ta primjena kreativne potpore ostvarena za MPT Održivi razvoj, MPT Osobni i socijalni razvoj i MPT Učiti kako učiti.

Analiza iskustva učenika osnovnoškolske dobi u korištenju tradicionalnog i digitalnog pripovijedanja kao metode i potpore učiteljima u ostvarivanja odgojno-obrazovnih očekivanja u međupredmetnim temama

Materijali prikupljeni na temelju rezultata izlaznih lista učeničke procjene nakon pripovijedanja na satu razrednika i učeničkih komentara u digitalnim učionicama nakon ponovljenog slušanja istovjetnih priča u digitalnom obliku, obrađeni su metodom analize sadržaja (engl. *Content analysis*). Nakon obrade podataka mogla su se apstrahirati četiri područja analize koja bi se odnosila na sve tri kategorije sudionika: područje učeničkog razumijevanja, analize, interiorizacije i intencije primjene.

U Tablici 3. prikazani su gradacijski (od najčešćih 1. do rjeđih 3.) rezultati analize učeničkih izlaznih lista procjene u kojima je vidljivo da su se učeničke procjene izražene trima odgojno-obrazovnim očekivanjima odnosile na razumijevanje odnosa u pričama. Za treći razred uočavaju se odnosi prema prijateljima junakinje priče, otpadu i okolišu uopće, za četvrti razred primjećuju se odnosi prema napuštenim životinjama, a u petom odnos prema vršnjacima, promjenama u petom razredu, učenju i obvezama.

U području analize uočavaju se pozitivna i negativna ponašanja prema okolišu za treći razred, pozitivna ponašanja vezana za udomljavanje i negativna vezana za

Tablica 3. Gradacijska analiza izlaznih lista učeničkih procjena nakon pripovijedanja i analiza komentara u internetskim učionicama

Područja odg.-obr. očekivanja	3. razred Liste procjene	4. razred Liste procjene	5. razredi Liste procjene	Od 3. do 5. razreda Internetski komentari
1. Razumijevanje	Odnosi prema prirodi, prijateljima, okolišu, otpadu.	Odnosi prema napuštenim životinjama.	Odnosi prema vršnjacima Odnosa prema obvezama i učenju. Odnos prema promjenama.	Nepostojanje komentara za ovu kategoriju.
2. Analiza	Pozitivnih i negativnih ponašanja u odnosu na zagađivanje okoliša.	Pozitivnih elementa udomljavanja životinja. Negativnih posljedica napuštanja životinja.	Pozitivnih ponašanja koja doprinose uspješnijem učenju. Negativna ponašanja koja vode neuspjehu.	Nepostojanje komentara za ovu kategoriju.
3. Interiorizacija i intencija primjene	Prepoznavanje vlastitog ponašanja prema očuvanju prirode i želja za odvajanjem otpada.	Izražavanje empatije za napuštene životinje i namjera udomljavanja.	Iznošenje vlastitih navika učenja i želja za promjenom u organizaciji učenja.	Svi su komentari svrstani u ovu kategoriju.

napuštanje životinja za četvrti te negativna i pozitivna ponašanja koja dovode do školskog uspjeha ili neuspjeha za peti razred.

I na kraju, u učeničkim izlaznim listama procjene dio učenika interiorizira sadržajne vrijednosti priča i pripovijedanja te navodi namjere promjene vlastitog ponašanja, razmišlja o vlastitom odnosu prema okolišu, empatičan je prema napuštenim životinjama, razmišlja o udomljavanju i na kraju, razmišlja i o promjeni vlastitog učenja za ostvarivanje boljih školskih rezultata.

Da slušanje i procjenjivanje tradicionalnih i digitalnih priča razvija niz dječjih kognitivnih sposobnosti, osim ovog recentnog, pokazalo je i istraživanje Enverga i sur. (2020) koji su apstrahirali slična područja, primjerice: pozitivnu percepciju i identifikaciju, interioriziranu empatiju, identifikaciju i analizu negativnih elemenata

te međuljudske odnose koje su iz digitalnog iskustva projicirali na sebe ili svoju obitelj.

Kod analize komentara u internetskim učionicama, koje su učenici pisali nakon samostalnog slušanja kroz digitalnu formu pripovijedanja, može se primijetiti da su se svi komentari odnosili ponajviše na treće i četvrto područje interiorizacije i intencije primjene. Obrazloženje za nepostojanje komentara u ostalim dvama područjima, iako je uputa prije slušanja bila identična kao i na izlaznim listama procjene kod slušanja na nastavnom satu, može se pronaći u činjenici da su komentari pisani nakon individualnog, dragovoljnog i nevođenog slušanja po samoj učeničkoj želji pa su se uglavnom odnosili na interioriziranje glavnih ideja priča i želje za promjenom vlastitog ponašanja.

Primjerice, žele odvajati otpad („I ja želim odvajati otpad jer mi je žao Staklenka, Krpenke i Plastika Fantastika“), žele udomiti životinju („Baš ću nagovoriti mamu da udomimo psića iz Vau-vau Amiga“), osjećaju se loše jer znaju nekog iz okružja tko je napustio svog kućnog ljubimca („Moji susjedi ne žele više svoga psa pa svugdje luta“), žele promijeniti organizaciju učenja da bi dobili bolje ocjene („Od sutra ću više učiti, a ne kao Lila da dobijem jedinice“).

Ovaj se rezultat može tumačiti nedovoljnom razvijenošću elemenata samoreguliranog učenja koji je u funkciji dobi (Nikčević-Milković i sur. 2014) i činjenicom da taj uzrast još uvijek treba strukturirano učiteljevo vođenje.

Analiza važnosti potpore učiteljima putem pripovijedanja kao metode u ostvarivanju odgojno-obrazovnih očekivanja u međupredmetnim temama te procjene prednosti digitalnog pripovijedanja u odnosu na tradicionalno

Dobiveni su se podaci također obradili postupkom analize okvira (engl. *Framework analysis*) koji podrazumijeva upoznavanje građe, postavljanje tematskog okvira, kodiranje ili indeksiranje te unošenje u grafički prikaz. Nakon transkripcije i kodiranja apstrahirane su jedinice analize kodirane na temelju sličnosti sadržaja, a na temelju njih definirani su pojmovi koji su se apstrahirali u 3 kategorije: razlozi zadovoljstva potporom, prednosti digitalnog pripovijedanja te prijedlozi buduće potpore.

U Tablici 4. vidljivo je da su svi razrednici izrazili visoku razinu zadovoljstva ovom potporom kroz pripovijedanje autorskih priča u tradicionalnoj i u digitalnoj formi. Navode da ono doprinosi znatizelji i motivaciji učenika te kvalitetnijem ostvarivanju odgojno-obrazovnih očekivanja, da im pomaže u vlastitom osmišljavanju provedbe međupredmetnih tema, ali da se digitalni oblik pokazao iznimno zahvalnim jer se može naknadno koristiti, ovisno o procjeni edukativnih potreba učitelja za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda učenika.

Tablica 4. Analiza rezultata učiteljske procjene nakon primjene pripovijedanja u razrednim odjelima

Tematske kategorije	Razrednici
Zadovoljstvo potporom	Visoko izraženo zadovoljstvo. Povećana motiviranost učenika. Korištenje za različite predmete i Sat razrednika.
Prednosti digitalnog pripovijedanja	Naknadno korištenje bez ograničenja. Mogućnost dijeljenja u roditeljske grupe kao podsjetnika. Mogućnost individualnog slušanja.
Prijedlozi buduće potpore	Više ciljanih situacijskih priča.

Također su istaknuli da im digitalni oblik pripovijedanja ciljanih priča pomaže pri ostvarivanju drugih odgojnih očekivanja, pospješuje suradnju i uključivanje drugih, primjerice roditelja, u ostvarenje određenih odgojnih ciljeva.

Ova promišljanja razrednika slažu se sa zaključkom da digitalno pripovijedanje i pripovijedanje uopće potiču i obogaćuju učeničko iskustvo učenja (Enverga i sur., 2020).

Zaključak

Međupredmetne su teme dio Nacionalnog okvirnog kurikulumu. On definira odgojno-obrazovna područja, odgojno-obrazovne cikluse te, između ostalog, i međupredmetne teme. Njihova je svrha poticanje razvoja različitih temeljnih kompetencija učenika. One su konceptualizirane za interdisciplinarnost, korelativnost i za odmak od tradicionalnog učioničkog poučavanja.

Budući da je učitelj/nastavnik nositelj procesa primjene, njihova promišljanja daju sliku te provedbe u svakodnevnom nastavnom procesu. Učitelji i nastavnici poučavanje putem međupredmetnih tema smatraju važnim, ali također predlažu uvođenje posebnih nastavnih predmeta za one u kojima je bilo ideoloških i svjetonazorskih prijepora te da njihovu realizaciju ostvaruju stručnjaci s više kompetencija (MPT Zdravlje i Građanski odgoj i obrazovanje).

Za kvalitetniju realizaciju potrebno im je više potpore i edukacije. Potpora u obliku ciljanih priča i pripovijedanja, pogotovo u digitalnom obliku, kao jedan od kreativnih načina realizacije međupredmetnih tema, dobro je prihvaćena među učiteljima/razrednicima osnovne škole. Ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja MPT-ova putem pripovijedanja autorskih ciljanih priča, u tradicionalnoj i u digital-

noj formi, pokazalo se uspješnim kao i unapređivanje ukupnog učeničkog procesa učenja.

Stoga, bilo bi korisno poticati osmišljavanje i uvođenje pripovijedanja u što većoj mjeri, poglavito digitalnog, kao kreativnog načina provedbe, ali i potpore u provedbi MPT-ova. Također je potrebno provesti opsežnija istraživanja o dosadašnjoj uspješnosti provedbe MPT-ova i prednosti eventualnog uvođenja cjelovitih nastavnih predmeta umjesto određenih međupredmetnih tema.

Literatura

- Bulić, M. (2011). Spolni odgoj u školi. *Školski vjesnik*, 60 (2), 227-236.
- Enverga, F. M. A., Del Rosario, K. K., Cruz, J. D., Gil, C., Legaspi, C. J., Navarro, R., Cajayon, S., Tabo, D. E. i Roque, M. D. (2020). Digital storytelling experiences among school-aged students captured through doodling activity. *Enfermeria Clinica*, 30, 101-106. <https://doi.org/10.1016/j.enfcli.2019.09.030>
- Gorman, G. E. i Clayton, P. (2005). *Qualitative Research for the Information Professional: A Practical Handbook*. London: Facet Publishing
- Gunawardena, M i Brown, B. (2021). Fostering Values through Authentic Storytelling. *Australian Journal of Teacher Education*, 46(6), 36-53.
- Guba, E. G. i Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. U N. K. Denzin., i Y. S. Lincoln, (Ur.), *Handbook of qualitative research* (str. 105–117). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Halmi, A. (2005). *Strategije kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Horlacher, R. (2020). Civics in the Curricular Construction of the Loyal National Citizen: A Comparative View of Switzerland. *Croatian Journal of Education*, 22 (Sp.E2), 83-99. <https://doi.org/10.15516/cje.v22i0.4121>
- Lugmayr, A., Sutinen, E., Suhonen, J., Sedano, C. I., Hlavacs, H. i Montero, C. S. (2016). Serious storytelling – a first definition and review. *Multimedia Tools and Applications*, 76(14), 15707–15733. doi:10.1007/s11042-016-3865-5
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Odluka o donošenju kurikuluma. Narodne novine, 2019. https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_2 (26. 1. 2022.)
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje -prijedlog nakon javne rasprave, 2017. <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/NacionalniKurikulumi//Nacionalni%20kurikulum%20za%20osnovno%C5%A1kolski%20odgoj%20i%20obrazovanje.pdf> (20. 2. 2022.)
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Zdravlje za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj. Narodne novine, 2019. https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_2 (26. 1. 2022.)
- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. Vlada Republike Hrvatske i Sabor Republike Hrvatske (NN 13/2021) <https://hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2021/02/Nacionalna-razvojna-strategija-RH-do-2030.-godine.pdf> (12. 1. 2022.)

- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. <http://public.mzos.hr/lgs.axd?t=16&id=18247> (12. 1. 2022.)
- Nikčević-Milković, A., Jerković, A. i Biljan, E. (2014). Povezanost komponenti samoregulacije učenja sa školskim uspjehom i zadovoljstvom školom kod učenika osnovnoškolske dobi. *Napredak*, 154 (4), 375-398.
- Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Održivi razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (2019a). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_152.html (25. 4. 2022.)
- Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (2019b). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html (25. 4. 2022.)
- Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Učiti razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (2019c). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_154.html (25. 4. 2022.)
- Preporuka Vijeća Europe o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje (2018). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rom=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rom=EN) (26. 4. 2022.)
- Rahiem, M. (2021). Storytelling in Early Childhood Education: Time to Go Digital. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 15(4). <https://doi.org/10.1186/s40723-021-00081-x>
- Ritchie, J. i Spencer, L. (1994). Qualitative Data Analysis for Applied Policy Research. U A. Bryman, i R. Burgess, (Ur.), *Anal. Qual. Data* (str. 173-194). London: Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203413081_chapter_9
- Rukavina Kovačević, K. (2013). Druga strana IV. Modula kurikuluma zdravstvenog odgoja u školi. *Riječki teološki časopis*, 41 (1), 57-100.
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, Nove boje znanja. MZOS, 2015 <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Strategija%20obrazovanja,%20znanosti%20i%20tehnologije.pdf> (20. 2. 2022.)
- Sekulić-Majurec, A. (2007). Kraj rata paradigmi pedagoških istraživanja. *Pedagogijska istraživanja*, 4 (2), 203-215.
- Sever, M. i Horvat, M. (2019). Građanski odgoj i obrazovanje kroz obrazovnu politiku Europske unije: slučaj Hrvatske. *Diskrepancija*, 15(22/23), 18-29.
- Šergo, V. (2017). Školski vrt kao središte za odgoj i obrazovanje. *Didaskalos: časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 1, (1), 103-116.
- Topolovčan, T. (2017). Utemeljena teorija u istraživanjima odgoja i obrazovanja. *Novi pristupi metodologiji istraživanja odgoja*. https://bib.irb.hr/datoteka/884380.Grounded_theory.pdf (1. 3. 2022.)
- Vijeće Europe (2004). Key competences for lifelong learning: A European reference framework. <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicframe.pdf> (24. 1. 2022.)
- Primjeri (Prilog 1) dostupni su na ovim kanalima:
Princeza Lila u razredu petom <https://www.youtube.com/watch?v=7sCqXy2fWJI>
Pomagajte, djeco draga! <https://www.youtube.com/watch?v=7sCqXy2fWJI>
Leo i njegovi snovi https://www.youtube.com/watch?v=7Unf_LZsHJU

The role of storytelling as a form of support in the implementation of cross-curricular topics in primary and secondary school

Abstract

The documentation for the *School for Life* states that cross-curricular topics refer to general human values and competencies for life in the 20th century and that they are present in everyday work throughout the entirety of the educational vertical structure. The first aim of this work is to assess the opinions of primary and secondary school teachers regarding curricula of cross-curricular topics, their implementation, and the assessment of the required support. To avoid reducing the realisation to a mere formality of noting the curricular topics codes for a particular subject, the results show that teachers require support, both in terms of content and motivation, as well as in the implementation itself.

Such supportive roles can be achieved by tailored author stories that can be told traditionally or through digital means. The second goal is to research the experience of primary school students concerning the telling of targeted stories within the implementation of cross-curricular topics. The results show that students gladly listen to stories that help them identify with their peers from the story, analyse problems and anticipate solutions. The third goal is to research the importance of supporting teachers through storytelling as a method of achieving educational expectations in cross-curricular topics and their assessment of the advantages of digital storytelling in comparison to storytelling in a traditional sense.

The results show that such support is significant with the stated advantages of telling targeted stories in both forms (e.g. adaptation to the specific characteristics of individual classes, the age of students) emphasising that an advantage of digital storytelling has an advantage because it can be used multiple times, without the physical presence of the storyteller, collectively in school and individually at home.

Keywords: digital stories, educational stories, storytelling, student, teacher

